

**Харківський національний
університет внутрішніх справ**

РОБОТА З ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЙ

Навчальний посібник

**Видавництво
«Форт»**

**Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Факультет права та масових комунікацій
Кафедра соціології та психології**

РОБОТА З ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЙ

- ❖ Соціологія управління**
- ❖ Теорія та методи роботи з персоналом**
- ❖ Кадри і безпека організацій**
- ❖ Дослідницькі технології
в організаціях: кадровий аспект**
- ❖ Управлінське консультування**

Навчальний посібник

**За редакцією доктора соціологічних наук
професора І. П. Рушенка**

**Харків
Видавництво «Форт»
2013**

УДК 331.108 (075.8)

ББК 65.290-2

Р 92

Авторський колектив :

Бутиліна О. В., кандидат соціологічних наук – розділ 5;
Дубровський І. М., кандидат соціологічних наук, доцент – глави 1, 2,3 розділу 2;
Шахова О. М., кандидат соціологічних наук, доцент – розділ 1;
Проскурякова О. С., кандидат соціологічних наук – глава 6 (6.1) розділу 2;
Рущенко І. П., доктор соціологічних наук, професор – розділ 3;
Решетняк С. Б., кандидат соціологічних наук, доцент – глава 5 розділу 2;
Решетняк О. В., кандидат економічних наук, доцент – глава 5 розділу 2;
Сапна М. М., доктор соціологічних наук, професор – глава 4 розділу 2;
Свеженцева Ю. О., кандидат соціологічних наук, доцент – розділ 4;
Шелкошисев І. В. – глава 6 (6.2) розділу 2.

Рецензенти :

Хижняк Лариса Михайлівна – доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри прикладної соціології Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.

Сперанський Володимир Ігорович – доктор філософських наук, професор, професор кафедри управління персоналом та організаційного розвитку Російської академії народного господарства та державної служби при Президентові Російської Федерації.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри соціології та психології факультету права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ (протокол №3 від 24.10.2013 р.).

Р 92   **Робота з персоналом організацій: навч. посіб. / за ред. І.П. Рущенко. – Х: Видавництво «Форт», 2013. – 460 с.**

ISBN 978-617-630-037-3

Навчальний посібник охоплює методичні матеріали з п'яти навчальних дисциплін, що відповідають професійній спрямованості соціологічної підготовки у галузі кадрового менеджменту. Видання є фактично першою в Україні розгорнутою працею, що відображає соціологічний підхід до управління персоналом. Для студентів соціологічних та економічних факультетів, аспірантів, викладачів, практичних працівників у галузі кадрового менеджменту.

**УДК 331.108 (075.8)
ББК 65.290-2**

ISBN 978-617-630-037-3

© Рущенко І. П., 2013

ЗМІСТ

Передмова	5
РОЗДІЛ 1. СОЦІОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ	8
Вступ до дисципліни.....	8
Глава 1. Соціальне управління як предмет соціологічного аналізу	10
1.1. Передумови виникнення науки управління.....	10
1.2. Сутність, структура, функції соціального управління.....	15
1.3. Управлінський цикл: стадії та методи прийняття управлінських рішень.....	23
Глава 2. Управління в соціальній організації	33
2.1. Сутність та структура соціальної організації як об'єкту управління.....	33
2.2. Управлінська діяльність в організаціях.....	39
2.3. Управлінська культура: поняття, структурні елементи, характеристика основних видів.....	44
РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ	56
Вступ до дисципліни.....	56
Глава 1. Управління персоналом організації: еволюція ідей, теорій, практик	57
1.1. Розвиток соціального управління. Зародження науки управління персоналом.....	57
1.2. Вітчизняний досвід управління персоналом.....	76
1.3. Зміна парадигм управління персоналом. «Кадровий менеджмент» та «робота з персоналом».....	83
Глава 2. Система управління персоналом	100
2.1. Робота з персоналом як підсистема управління.....	100
2.2. Кадрова політика як стратегія розвитку персоналу.....	106
2.3. Суб'єкти роботи з персоналом.....	115
2.4. Персонал як об'єкт управління.....	124
Глава 3. Напрямки та методи роботи з персоналом	139
3.1. Аналітична кадрова діяльність.....	139
3.2. Комплектація організацій персоналом: залучення кандидатів.....	155
3.3. Адаптація і управління розвитком персоналу організацій.....	163
3.4. Управління трудовою мотивацією працівників організації.....	170
3.5. Управління соціально-психологічним кліматом колективу.....	175
3.6. Вивільнення персоналу.....	187
Глава 4. PR в управлінні персоналом	196
4.1. Сутність, функції та засоби PR-діяльності.....	196
4.2. Зв'язки організації із зовнішньою громадськістю: формування іміджу та набір персоналу.....	210
4.3. Внутрішній PR в організаціях і робота з персоналом.....	216
Глава 5. Оцінка та атестація персоналу: сучасні технології	226
5.1. Місце оцінки персоналу в системі управління організацією.....	226
5.2. Методи та технології оцінки персоналу.....	233

5.3. Організація та проведення щорічної оцінки персоналу. Атестація.....	240
Глава 6. Особливості роботи з персоналом в організаціях мілітаризованого типу.....	248
6.1. Специфіка організацій мілітаризованого типу.....	248
6.2. Специфіка окремих напрямків роботи з персоналом в організаціях мілітаризованого типу (на прикладі ОВС).....	258
РОЗДІЛ 3. КАДРИ І БЕЗПЕКА ОРГАНІЗАЦІЙ.....	280
Вступ до дисципліни.....	280
Глава 1. Кадрова безпека та «небезпечні» категорії персоналу.....	281
1.1. Безпека організацій та кадрова безпека.....	281
1.2. Соціальні категорії «ризиків» в організаціях.....	285
1.3. Ситуативні «небезпечні» категорії працюючих.....	300
Глава 2. Управління кадровою безпекою як складова роботи з персоналом.....	306
2.1. Система управління кадровою безпекою.....	306
2.2. Методи роботи з кадрової безпеки.....	311
2.3. Лояльність персоналу і кадрова безпека.....	317
РОЗДІЛ 4. ДОСЛІДНИЦЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЯХ: КАДРОВИЙ АСПЕКТ.....	326
Вступ до дисципліни.....	326
Глава 1. Науково-дослідний підхід в роботі з персоналом.....	327
1.1. Призначення досліджень в роботі з персоналом.....	327
1.2. Організаційні та методичні аспекти дослідження персоналу.....	331
1.3. Комп'ютерні технології в дослідженнях персоналу.....	339
Глава 2. Напрями дослідження персоналу організацій.....	348
2.1. Дослідження задоволеності, лояльності та залученості персоналу.....	348
2.2. Дослідження при комплектації персоналу.....	358
2.3. Дослідження соціальної та психологічної структури колективу.....	370
2.4. Дослідження проблем організації трудової діяльності.....	375
2.5. Дослідження якості, стилю і методів управління.....	381
РОЗДІЛ 5. УПРАВЛІНСЬКЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ.....	412
Вступ до дисципліни.....	412
Глава 1. Концептуальні основи управлінського консультування.....	413
1.1. Управлінське консультування: сутність, історія, процес управлінського консультування.....	413
1.2. Організаційна діагностика та методи консультування.....	436
Глава 2. Напрямки практичної діяльності консультанта по управлінню.....	448
2.1. Консультування з питань організаційної поведінки.....	448
2.2. Роль консультанта з управління у діагностиці та профілактиці організаційних патологій.....	451